

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Навчально-науковий інститут економіки та бізнес-освіти

Центральноукраїнський національний технічний університет

Миколаївський національний аграрний університет

Громадська організація «Об'єднання педагогів і науковців України»

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИНАМІКИ

Матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених
(м. Умань, 17 листопада 2022 р.)

Умань
2022

Головний редактор:

Слатвінський М. А., кандидат економічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту економіки та бізнес-освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Редакційна колегія:

Чвортко Л. А., доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки, заступник директора з наукової роботи ННІ економіки та бізнес-освіти ;

Поворознюк І. М., доцент, завідувач кафедри технологій та організації туризму і готельно-ресторанної справи;

Слатвінська Л. А., доцент кафедри технологій та організації туризму і готельно-ресторанної справи;

Джога О. В., старший викладач кафедри технологій та організації туризму і готельно-ресторанної справи;

Благополучна А. Г., викладач-стажист кафедри технологій та організації туризму і готельно-ресторанної справи.

Рекомендовано до друку вченою радою

Навчально-наукового інституту економіки та бізнес-освіти

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

(протокол № 6 від 30 листопада 2022 р.)

Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки : матеріали ІХ Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. здобувачів вищ. освіти та молодих учених (м. Умань, 17 листоп. 2022 р.) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Навч.-наук. ін-т екон. та бізнес-освіти [та ін.] ; [голов. ред. М. А. Слатвінський ; редкол. : А. Г. Благополучна, О. В. Джога, І. М. Поворознюк, Л. А. Слатвінська, Л. А. Чвортко] – Умань : Візаві, 2022. – 305 с.

Збірник містить наукові тези ІХ Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених «Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки», яка відбулася 17 листопада 2022 р. на базі Навчально-наукового інституту економіки та бізнес-освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Матеріали відображають результати досліджень учених, викладачів, аспірантів та здобувачів вищої освіти з актуальних проблем розвитку національної економіки.

Матеріали публікуються у авторській редакції.

За підбір і точність наведених фактів, цитат, даних, власних імен та іншої інформації несуть особисту відповідальність автори тез доповідей.

УДК 330.3(06)

© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2022

ЗМІСТ
СЕКЦІЯ 1. МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

<i>Бержанір А. Л.</i> ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІЙНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА	12
<i>Бовкун О. А.</i> ІНВЕСТИЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ	17
<i>Даниліна С. О.</i> СТРУКТУРНІ ЗРУШЕННЯ У ВІДТВОРЕННІ ЗАСОБІВ ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	20
<i>Карпенко В. В.</i> СОЦІАЛЬНІ ЧИННИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	25
<i>Мельник В. В.</i> РІВЕНЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОГО ДОБРОБУТУ	28
<i>Проценко Л. О.</i> ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я ЯК СТРУКТУРНА СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ РИЗИКІВ ТА ЗАГРОЗ	31
<i>Соловійов В. І.</i> АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ	34
<i>Щербак В. В.</i> СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ: ВІД КРИЗОВОГО СТАНУ ДО ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ	39

СЕКЦІЯ 1. МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІЙНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА

**Бержанір А. Л., канд. соц. наук, доцент,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини**

Становлення і розвиток соціального діалогу у країні у якості ефективного інструменту сприяння соціальній справедливості обумовлює впровадження конкретних механізмів демократії та солідарності суспільства. Серед них можна назвати соціальне партнерство як один із найважливіших інститутів демократичного суспільства, що забезпечує не тільки суспільну стабільність, але й впливає на підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Як соціальний інститут партнерство є однією із форм організації, регулювання та упорядкування суспільного життя і поведінки людей в економічній сфері. Система соціального партнерства визначається складом його сторін і їх роллю стосовно до тих рівнів, на яких воно реалізується. Однак у будь-якому випадку – це системна взаємодія між трьома складовими – державними органами влади, комерційними структурами та громадськими організаціями, які діють на конкретній території.

Різноманітні перетворення, які відбулися в нашій державі, змусили зовсім по-іншому ставитися до соціального партнерства. Різка диференціація громадян країни за доходами, наявність соціально уразливих верств населення, прагнення відійти від усталеного патерналізму держави попередньої історичної доби – усе це потребувало нових підходів до всієї сфери соціальної політики. Держава стала досить активно пропагувати ідеологію соціального партнерства, яка має стати атрибутом сучасного ринкового господарства, успішного загальнонаціонального розвитку. Соціальне партнерство покликане

забезпечити громадянський мир в умовах радикальних ринкових реформ та засад ринкового розвитку народного господарства [1, с. 98].

Як стверджують учені [2, с. 265], в умовах постійних трансформацій економіки формальні інститути зазвичай перебувають під впливом модифікацій і постійних змін, що характерні не тільки для організацій, які забезпечують формування національної моделі соціального партнерства, але й для нормативно-законодавчої бази. Проте неформальні інститути зберігають свою основу, встановлюючи норми і функції для формальних інститутів. Інститут соціального партнерства складається із сукупності соціальних суб'єктів до яких відносять найманих працівників, роботодавців і державу. Функції соціальних партнерів виконують, як правило, представницькі органи: профспілки, об'єднання роботодавців, органи державного управління та місцевого самоврядування. Діяльність кожного із суб'єктів соціальних відносин має певні особливості, які впливають на виконання функцій партнерства і їх роль у цьому процесі.

Потрібно підкреслити, що система соціального партнерства в Україні не є цілком сформованою, а традиційними причинами низької ефективності можна вважати:

- недорозвиненість деяких елементів системи соціального партнерства (законодавчих, організаційних, соціально-економічних тощо) як на державному так і регіональному рівні. Відтак, урядовцям потрібно розробити основні законодавчі положення формування українських інтегрованих корпоративних структур та порядку застосування їхнього інноваційно-інвестиційного потенціалу. Держава має приділяти велику увагу розвитку корпоративного законодавства, яке в Україні потребує реформування;

- низька ефективність діяльності профспілок, як первинних ланок захисту інтересів найманих працівників;

- недосконалість змісту колективних угод, що не охоплює всі важливі сторони соціально-трудова відносин, окрім того, до процесу колективно-договірного регулювання залучається недостатня кількість найманих працівників, а саме підписання колективних угод не гарантує

їх сумлінного виконання, що подекуди пов'язано з невмінням і небажанням соціальних партнерів досягати компромісу;

– неспроможність найманих працівників активно впливати на формування соціально відповідальної поведінки роботодавців [3].

Необхідно відзначити, що місце і роль державних структур, комерційних та громадських організацій в рамках соціального партнерства є різними. У кожного учасника системи соціального партнерства свої особливості та проблеми розвитку. Представники влади, бізнесу і населення можуть по-різному усвідомлювати свою відповідальність за участь у вирішенні соціально-економічних проблем. Також вони мають різні можливості і ресурси.

Сучасний рівень розвитку соціальної сфери передбачає, що головною умовою щодо поліпшення політики соціальної відповідальності є врахування інтересів суспільства. Прислухаючись до громадської думки та побажань спільноти, бізнес приймає більш раціональні рішення. Знаючи, чого очікують громадяни, організації можуть ефективніше витратити матеріальні і фінансові активи для інвестування соціальних програм [4].

Суб'єкти соціального партнерства перебувають у складних взаєминах, регульованих законодавством, традиціями, практикою, інтересами тощо. Крім того, недосконалим є правове поле – як для розвитку самих суб'єктів, так і для побудови конструктивних взаємодій між ними під час вирішення соціальних проблем. Тому визначена мета може бути досягнута тільки у тому випадку, якщо правила партнерства будуть легітимні, прозорі, чітко визначені, обґрунтовані та прийнятні для всіх учасників соціального партнерства, тобто тим чи іншим чином інституціоналізовані.

Досвід розвинених країн переконливо свідчить, що високі соціально-економічні результати досягаються лише за умови, що соціальні партнери як зацікавлені учасники регулювання соціально-трудових відносин беруть на себе і несуть рівнозначну відповідальність за розроблення й виконання взаємоприйнятих рішень і збереження соціальної злагоди [5, с. 236].

Інституційні перетворення відбуваються повільно. Найбільшу складність в системі інституційних зв'язків представляють неформальні інститути, які не регламентовані в документах правилами і професійними кодексами поведінки. Особливо консервативними є ті неформальні інститути, що пов'язані зі зміною свідомості людей, але саме вони створюють легітимну основу для дії законів.

Держава, безсумнівно, повинно бути ініціатором інституціоналізації соціального партнерства. Однак без тісної взаємодії з бізнесом і суспільством як найближчими партнерами місія держави буде нездійсненною. Довіра як необхідна умова такої взаємодії визначається ступенем консолідації бізнесу, держави і суспільства.

Також надзвичайно важливою є роль підприємців як тих, хто реалізовує прогресивні моделі і форми соціального партнерства. Ключовою ланкою у цьому зв'язку має бути не стільки поведінка окремих регіональних еліт, скільки здійснення системних перетворень на рівні основної виробничої ланки – підприємства.

В рамках інституту ринкової економіки, вважає А. Васіна [6, с. 4], соціальне партнерство виконує функції регулювання різних аспектів трудових відносин, забезпечує розв'язання трудових спорів, конфліктів, суперечностей, сприяє злагоді в суспільстві. Завданням інституту ринкової економіки в національній моделі соціального партнерства має стати створення передумов її соціалізації, тобто підпорядкування економічних процесів інтересам розвитку людини

Таким чином, розвиток інституційних засад соціального партнерства в трансформаційній економіці повинно відображати її специфіку і логіко-історичні трансформації відносин соціального партнерства на основі фундаменталізації відносин держави, бізнесу і суспільства. Це дозволить сформуванню такої системи, яка адекватна соціально орієнтованій ринковій економіці. В сучасних соціально-економічних умовах інституційні основи соціального партнерства уже отримали деякий розвиток, однак у багатьох випадках вони ще не мають належного рівня ефективності.

Подальшими кроками у цьому процесі мають стати визначення необхідних об'єктивних і суб'єктивних умов успішної реалізації

партнерських ініціатив з урахуванням їх взаємозв'язків з інституційними, ментальними, культурними особливостями розвитку вітчизняної економіки, особливо у аспекті її соціальної спрямованості.

Список використаних джерел:

1. Негель Л. С., Макаренко Л. Л. Світовий досвід розвитку соціального партнерства та його формування в Україні. *Стратегічна панорама*. 2004. №2. С. 96–103.

2. Сазонець І. Л., Тадеєва Н. В. Система інституційного забезпечення національної моделі соціального партнерства. *Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки»*. 2016. Вип. 2(74). С. 264–272.

3. Силантьєва І. Соціальне партнерство і соціальна відповідальність як необхідність для України. URL: https://lb.ua/blog/inna_silantieva/3.html (дата звернення: 26.09.2022).

4. Бержанір А. Л., Чирва Г. М. Методологія теоретичних досліджень корпоративної соціальної відповідальності. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 21. С. 122–125. URL: <http://globalnational.in.ua/issue-21-2018> (дата звернення: 20.09.2022).

5. Волинець У. А. Розвиток соціального партнерства в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка*. 2014. Вип. 2(43). С. 235–238.

6. Васіна А. Формування інституційного забезпечення структурної трансформації національної економіки з орієнтацією на задоволення потреб соціального розвитку. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2013. Вип. 1. С. 33–44.